

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Ніжинського
державного університету імені
Миколи Гоголя

Протокол № 10 від 4 квітня 2019 р.

Ректор

Самойленко О.Г.
(підпис)

ПОЛОЖЕННЯ

**про комплекс навчально-методичного забезпечення спеціальності
в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя**

ВСТУП

Положення про комплекс навчально-методичного забезпечення спеціальності (далі Положення) запроваджується з метою створення в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя (далі Університеті) єдиної системи підготовки та оформлення організаційно-нормативних навчальних і методичних документів, що об'єднуються в комплекси навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін.

Основними завданнями впровадження Положення в освітню діяльність університету є:

- підвищення якості підготовки здобувачів шляхом системно-методичного забезпечення освітнього процесу;
- впорядкування вимог до змісту і оформлення навчально-методичної документації на факультетах/інституті та кафедрах;
- створення механізму для аналізу якості навчально-методичних (методичних) документів і матеріалів.

I. НОРМАТИВНІ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ

При розробці даного Положення використані такі нормативно-правові та

організаційно-розпорядчі документи:

Закони України:

- «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII та «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII;

Постанови Кабінету Міністрів України:

- «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» від 30 грудня 2015 р. № 1187 зі змінами від 10 травня 2018 р. №347.

Листи Міністерства освіти і науки України:

- від 09.07.2018 р. № 1/9-434 «Рекомендації з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін у закладах вищої освіти» та «Рекомендації до структури та змісту робочої програми навчальної дисципліни».

II. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1. Положення про комплекс навчально-методичного забезпечення спеціальності (далі – КНМЗС) призначено для впровадження в Університеті єдиних підходів, вимог, критеріїв і стандартів до навчально-методичного забезпечення документації наявних спеціальностей.

Положення визначає комплексний і системний підхід щодо забезпечення навчального процесу навчально-методичними, інформаційно-довідковими, контрольними та іншими матеріалами, спрямованими на підвищення якості підготовки фахівців, а також створення умов, що дають змогу ефективно організувати і підтримувати самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

2.2. Дане Положення регламентує склад, структуру, вимоги до підготовки та оформлення КНМЗС щодо змісту і форми. У Положенні визначені процеси підготовки, формування, затвердження, використання і збереження навчально-методичного забезпечення дисципліни, спеціальності.

2.3. Вимоги Положення є єдиними в освітній діяльності Університету та обов'язковими для виконання науково-педагогічними працівниками Університету.

2.4. Здобувачам вищої освіти має бути забезпечений вільний та зручний постійний доступ до робочої програми та іншого навчально-методичного забезпечення спеціальності (з урахуванням вимог законодавства щодо інформації з обмеженим доступом), зокрема у бібліотеці та на електронних ресурсах Університету.

2.5. Навчальні і робочі програми навчальної дисципліни, методичне забезпечення підготовки курсових робіт, програми практик, програми підсумкових атестацій розробляються як окремі документи в електронній формі і зберігаються на кафедрі та в електронному освітньому середовищі.

2.6. Документи КНМЗС (у пропонованому форматі) не є об'єктами авторського права та інтелектуальної власності, що впливає із ст. 8 Закону України про авторське право та суміжні права. Інші складники навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни можуть бути об'єктами авторського права, якщо вони є творами у галузі науки, літератури та/або мистецтва, зазначеними у ст. 8 Закону України про авторське право та суміжні права або у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

III. ЗМІСТ І СКЛАД КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

3.1. **Комплекс навчально-методичного забезпечення спеціальності** (далі – КНМЗС) – сукупність нормативно-правових, організаційних, методичних і контрольних елементів, призначених для повного і всебічного забезпечення якісної підготовки фахівців відповідного освітнього рівня в межах певного напрямку підготовки та спеціальності. КНМЗС є комплектом нормативних і методичних документів, які визначають цілі, зміст, обсяг, часову послідовність, організацію і методику підготовки бакалаврів, магістрів, аспірантів у конкретній галузі знань.

Закон «Про вищу освіту» та «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти» передбачають наявність таких складових навчально-

методичного забезпечення у сфері вищої освіти:

- затверджених в установленому порядку освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових, освітньо-творчих) програм, навчальних планів, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;
- навчальних програм;
- робочих програм;
- програм з усіх видів практичної підготовки до кожної освітньої програми;
- методичних матеріалів для проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти;
- контрольних завдань для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми).

КНМЗС створюється перед початком ліцензування, діє до завершення навчального циклу, оновлюється за потреби.

3.2. Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти¹.

Освітня програма розробляється відповідно до Закону України «Про вищу освіту». Відповідальний за створення програми – керівник проектної групи, контроль за якістю програми покладається на декана факультету або директора інституту.

3.3. Навчальний план – нормативний документ закладу вищої освіти, що складається на підставі освітньої програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми проведення

¹ Частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту».

семестрового контролю і підсумкової атестації. У навчальному плані відображається також обсяг часу, передбачений на самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Навчальний план розробляється на весь період реалізації відповідної освітньої програми підготовки і затверджується ректором Університету.

Відповідальний за складання навчального плану – керівник проектної групи, контроль за якістю навчального плану покладається на декана факультету або директора інституту.

3.4. Пояснювальна записка до навчального плану – систематизоване розкриття завдань та змісту навчального плану, що містить такі складові:

- вступ;
- перелік компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач;
- перелік програмних результатів навчання;
- перелік навчальних дисциплін, практик освітньої програми.

Відповідальний за складання пояснювальної записки до навчального плану – керівник проектної групи, контроль за якістю пояснювальної записки покладається на декана факультету або директора інституту.

3.5. Робочий навчальний план – нормативний документ, що складається на поточний навчальний рік і конкретизує форми проведення навчальних занять, їх обсяг, форми і засоби проведення семестрового контролю. Робочий навчальний план містить назви вибіркового навчальних дисциплін, розподіл навчального часу з них за семестрами та видами навчальних занять, загальну кількість навантаження, форми звітності за дисциплінами.

Відповідальним за складання робочого навчального плану – декан факультету (директор інституту), контроль за якістю робочого навчального плану покладається на першого проєктора, проректор з науково-педагогічної роботи.

3.6. Програма навчальної дисципліни – нормативний документ, що визначає роль і місце навчального предмету в системі підготовки фахівців, мету його вивчення, перелік тем навчального матеріалу, інформаційні джерела.

Складовими частинами програми навчальної дисципліни є:

- опис навчальної дисципліни;
- заплановані компетентності та результати навчання;
- загальний зміст навчальної дисципліни;
- перелік рекомендованих друкованих та електронних джерел інформаційного та навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни оновлюється за потреби.

Відповідальний за створення навчальної програми – викладач, контроль за якістю програми навчальної дисципліни покладається на завідувача кафедри.

3.7. Робоча програма навчальної дисципліни – нормативний документ, що визначає порядок і послідовність засвоєння змісту навчальної дисципліни, розподіл його за організаційними формами вивчення дисципліни, конкретизує інформаційно-методичне і матеріально-технічне забезпечення, а також форми поточного і підсумкового контролю. Робоча програма складається для кожної навчальної дисципліни на підставі освітньої програми та робочого навчального плану.

Складовими частинами робочої програми навчальної дисципліни є:

- загальна інформація: назва навчальної дисципліни, Університету, факультету/інституту, кафедри (чи іншого структурного підрозділу, що відповідає за дисципліну), освітньої програми, інформація про погодження та затвердження, мова навчання, розробник/и (викладач чи викладачі, які розробили робочу програму);
- мета вивчення дисципліни²;
- обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять³;
- статус дисципліни: обов'язкова чи вибіркова (статус обов'язкових мають дисципліни, що є обов'язковими хоча б для однієї освітньої програми);

²Для обов'язкових дисциплін у цьому пункті варто стисло зазначити місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Зокрема, вказуються визначені освітньою програмою компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна. Для вибіркової дисципліни може бути наведено коротке пояснення можливостей та переваг, які надає вивчення дисципліни

³Ст. 50 Закону України «Про вищу освіту».

- передумови для вивчення дисципліни, відповідно до формату, визначеного вченою радою Університету (наприклад, перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання тощо);
- очікувані результати навчання з дисципліни⁴;
- критерії оцінювання результатів навчання⁵;
- засоби діагностики результатів навчання, зокрема, методи їх демонстрування⁶;
- програма навчальної дисципліни: основні теми дисципліни, у тому числі (за наявності) теми практичних, семінарських та лабораторних занять, орієнтовна тематика індивідуальних та/або групових завдань;
- форми поточного та підсумкового контролю;
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою);
- рекомендовані джерела інформації⁷.

Робоча програма навчальної дисципліни складається одна для денної та

⁴Формулювання результатів навчання для обов'язкових дисциплін має базуватися на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання) та їх деталізації.

Формулювання результатів навчання мають зазначати рівень їх сформованості, наприклад, через його достатність для вирішення певного класу завдань професійної діяльності та/або подальшого навчання за освітньою програмою.

⁵Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

⁶Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамени;
- комплексні іспити;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

⁷Як джерела інформації рекомендуємо здобувачам освіти доступні для них:

- друковані наукові, навчально-методичні, науково-популярні та інші видання;
- електронні видання;
- відкриті державні реєстри;
- оприлюднені документи та офіційні сайти органів статистики, інших установ та організацій;
- відкриті бази даних;
- аудіо- та відеозаписи;
- інші матеріали та джерела інформації.

заочної (дистанційної) форми навчання.

Робочі програми навчальних дисциплін щорічно оновлюються з урахуванням результатів моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм і, зокрема, отриманих від здобувачів освіти та інших зацікавлених осіб побажань та зауважень.

Відповідальний за створення робочої програми – викладач, контроль за якістю програми навчальної дисципліни покладається на завідувача кафедри.

3.8. Методичне забезпечення підготовки курсових робіт – сукупність документів і матеріалів навчального, наукового і методичного характеру, що унормовують підготовку та написання здобувачами курсових робіт.

Методичне забезпечення підготовки курсових робіт включає:

- орієнтовну тематику курсових робіт;
- методичні рекомендації з підготовки курсових робіт;
- вимоги до оформлення курсових робіт;
- критерії оцінювання курсових робіт;
- процедуру захисту курсових робіт.

Відповідальний за методичне забезпечення підготовки курсових робіт – завідувач кафедри, за якою закріплене керівництво курсовими роботами, контроль за якістю методичного забезпечення підготовки курсових робіт покладається на декана факультету або директора інституту.

3.9. Робоча програма практики – документ навчального, наукового і методичного характеру, що унормовує підготовку до практик, проходження практик і систематизацію практичного досвіду здобувачів.

Програма практики включає:

- опис практики;
- заплановані результати;
- зміст практичної діяльності;
- індивідуальні завдання;
- методи контролю;
- схему нарахування балів;

- рекомендовані інформаційні ресурси.

Відповідальний за робочу програму практики – завідувач кафедри, за якою закріплена практика, наскрізної програми практики – керівник проектної групи, контроль за якість робочої та наскрізної програми практики покладається на декана факультету або директора інституту.

3.10. Методичні матеріали для проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти – сукупність документів і матеріалів методичного характеру, що унормовують здійснення підсумкового контролю фахових компетентностей здобувачів вищої освіти.

Атестація здобувачів вищої освіти може відбуватися як у формі комплексного кваліфікаційного екзамену, так і у формі захисту кваліфікаційної роботи.

Робоча програма атестації здобувачів вищої освіти у формі комплексного кваліфікаційного екзамену включає:

- форму екзамену;
- зміст екзамену;
- орієнтовні завдання для проведення екзамену;
- критерії оцінювання;
- рекомендовані інформаційні джерела.

Методичне забезпечення атестації здобувачів у формі захисту кваліфікаційної роботи включає:

- методичні рекомендації з підготовки кваліфікаційної роботи;
- вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи;
- вимоги до захисту кваліфікаційної роботи;
- критерії оцінювання.

Відповідальні за програми атестації здобувачів – завідувачі відповідних кафедр, контроль за якість методичних матеріалів для проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти покладається на декана факультету або директора інституту.

3.11. Контрольні завдання для оцінювання рівня знань студентів при

проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми) – комплекс завдань, сформованих на основі змісту обов’язкових дисциплін, що передбачені освітньою програмою.

Відповідальний за контрольні завдання для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми) – завідувач кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни, контроль за якістю контрольних завдань для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми) покладається на декана факультету або директора інституту.

3.12. Інші матеріали – сукупність допоміжних документів і матеріалів навчального, наукового і методичного характеру. Наприклад:

- плани практичних/семінарських занять, завдань для лабораторних та самостійних робіт;
- підручники та навчальні посібники, розроблені викладачем;
- конспекти чи плани лекцій;
- методичні вказівки та рекомендації;
- індивідуальні завдання;
- збірники ситуаційних завдань (кейсів);
- екзаменаційні матеріали;
- приклади розв’язування типових задач чи виконання типових завдань;
- комп’ютерні презентації;
- ілюстративні матеріали;
- каталоги ресурсів тощо.

Перелік і форми інших матеріалів визначає викладач або кафедра, контроль за якістю допоміжних документів і матеріалів навчального, наукового і методичного характеру, які визначені кафедрою як обов’язкові, покладається на завідувача кафедри.

IV. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

4.1. Елементи КНМЗС, за які відповідає керівник проектної групи, створюються проектною групою. Для розробки окремих елементів КНМЗС можуть залучатися інші викладачі, які не входять до проектної групи, але мають досвід відповідної освітньої діяльності.

Елементи КНМЗС, за які відповідає кафедра, або викладач, розробляються згідно рішення кафедри робочими групами або окремими викладачами.

Підготовка елементів КНМЗС включається до індивідуального плану навчально-методичної роботи викладача.

4.2. Порядок розробки і впровадження освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) програми:

- розробка програми членами проектної групи;
- схвалення вченою радою факультету/інституту;
- схвалення Вченою радою Університету;
- затвердження ректором Університету;
- оприлюднення електронної програми в освітньому середовищі.

4.3. Порядок розробки і впровадження навчального плану та пояснювальної записки до навчального плану:

- розробка плану та пояснювальної записки членами проектної групи;
- схвалення вченою радою факультету/інституту;
- схвалення Вченою радою Університету;
- затвердження ректором Університету;
- оприлюднення електронного плану та записки в освітньому середовищі.

4.4. Порядок розробки і впровадження робочого навчального плану:

- розробка плану (план затверджується деканом факультету/директором інституту) (Додаток 1);
- оприлюднення електронного плану в освітньому середовищі.

4.5. Порядок розробки і впровадження навчальної, навчальної робочої програми навчальної дисципліни, методичного забезпечення підготовки курсових робіт:

- розробка програми (Додаток 2);
- схвалення рішенням кафедри⁸;
- оприлюднення програми в електронному освітньому середовищі⁹.

4.6. Порядок розробки і впровадження програм практики та атестації здобувачів регламентуються окремими Положеннями.

4.7. Порядок розробки і впровадження контрольних завдань для оцінювання рівня знань студентів при проведенні акредитації спеціальності (освітньої програми):

- розробка завдань;
- затвердження рішенням кафедри;
- долучення завдань у паперовій формі до кафедральної документації.

4.8. Порядок розробки і впровадження інших матеріалів регулюється кафедрами.

4.9. Список навчальних дисциплін, практик, видів курсових, дипломних робіт, підсумкових атестацій, які забезпечує кафедра (Додаток 3) з датами затвердження та посиланнями на електронні ресурси у друкованому та електронному вигляді зберігається на кафедрі.

Доступ до електронного списку та електронних ресурсів КНМЗС надається деканам факультетів/директору інституту, керівникам методичних об'єднань факультетів/інституту та Університету, керівнику навчально-методичного відділу, завідувачу Центру забезпечення якості освіти, акредитації та ліцензування освітньої діяльності, проректорам та ректорові Університету.

V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Протягом 2018-2019 року допускається використання документів КНМЗС згідно наказу МОНМС України № 384 від 29.03.2012 р. «Про затвердження форм документів з підготовки кадрів у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації».

⁸У протоколі засідання кафедри зазначаються такі дані: назва схваленого документу, автор, режим електронного доступу (посилання на нього в середовищі Інтернет).

⁹У електронному документі обов'язково зазначається дата схвалення та протокол засідання кафедри.

Додаток 1. Зразок робочого навчального плану

Робоча програма навчальної дисципліни

«Методика навчання історії у профільних класах та вищій школі»

I. Загальна інформація

Заклад вищої освіти	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет/інститут	історико-юридичний
Кафедра	політології, права та філософії
Мова навчання	українська
Розробник/и	к.пед.н., доц. Желіба О.В.
Освітня програма	014 середня освіта (історія)
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Затверджено	Засіданням кафедри політології, права та філософії, протокол №1 від 30.08.2018
Обсяг дисципліни	4 кредити ЄКТС, що відповідає 120 академічних годин, з яких 40 годин – аудиторне навчання (лекції – 16 год., практи. – 24 год.) і 80 годин – самостійна робота.
Статус дисципліни	обов'язкова

II. Мета вивчення дисципліни

Випускників програми призначено для викладацької, навчально-виховної, науково-методичної й організаційно-керівної діяльності в системі освіти України відповідно до отриманої спеціальності, що включає такі фахові компетентності (здатності):

- формувати в учнів та здобувачів предметні компетентності;
- застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання;
- здійснювати добір методів і засобів навчання історії, спрямованих на розвиток здібностей учнів та здобувачів;
- здійснювати об'єктивний контроль та оцінювання рівня навчальних досягнень учнів та здобувачів з історії;
- використовувати різні способи пошуку історичної інформації;
- аналізувати та характеризувати історичні джерела;
- використовувати сучасні інформаційні технології та дані інших наук в історичних та методичних дослідженнях;
- керівництва науковою роботою учнів та здобувачів;
- формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять;
- брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, суспільному житті, урегулюванні конфліктів ненасильницьким чином, функціонуванні та розвитку демократичних інститутів суспільства.

III. Місце навчальної дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, які вивчаються раніше:

- психологія вищої школи;
- педагогіка вищої школи.

IV. Очікувані результати навчання з дисципліни

Знання та розуміння:

- різних психолого-педагогічних і комунікаційних теорій, теорії виховання, основних напрямків та перспектив розвитку середньої та вищої освіти та педагогічної науки в Україні;
- особливостей організації самостійної та науково-дослідницької роботи учнів та студентів.

Застосування знань та розумінь:

- уміння переносити систему наукових історичних знань у площину навчального предмета Історії;
- уміння шукати наукову інформацію у відповідній галузі знань з використанням пошукових сервісів та наукових соціальних мереж в Інтернеті;
- уміння використовувати ІКТ для організації та здійснення освітнього процесу;
- уміння бути толерантним, поважати свободу та цінності інших людей;
- уміння аналізувати та пояснювати психолого-педагогічні явища і процеси у старшій школі та вищому навчальному закладі, здійснювати психолого-педагогічні дослідження, враховувати особливості старшого шкільного і студентського віку при проектуванні складових освітнього та виховного процесів;
- уміти застосовувати методiku викладання історії та правознавство в загальноосвітніх навчальних закладах; організувати навчальну, дослідницьку та виховну діяльність.

Формування суджень

- модифікувати та створювати нові освітні проекти за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; передбачати нові освітні потреби і запити;
- проявляти здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів і прогнозування, креативного мислення.
- усвідомлювати необхідність подальшого навчання; вивчення, аналізу, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду, систематично підвищувати свою професійну кваліфікацію.

V. Форми поточного та підсумкового контролю

- розділи навчального курсу – 0-60 балів (по 0-15 бали за розділ);
- навчальний проект (есе) – 0-10 балів;
- екзамен (комп'ютерне тестування) – 0-30 балів.

VI. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика здійснюється за допомогою узагальнених кваліфікаційних (академічних або професійних) завдань, що створюються як модель певної проблемної ситуації за спеціальністю на базі програмних результатів навчання. На основі узагальнених кваліфікаційних завдань створюються конкретизовані кваліфікаційні завдання із чисельною або іншою конкретизацією вихідних даних та еталони рішень.

Засоби діагностики результатів навчання складаються із завдань та еталонів. Завдання містить постановку задачі. Еталон являє собою зразок повного й правильного рішення завдання.

Практичні заняття оцінюються якістю виконання контрольної роботи або індивідуального завдання за допомогою коефіцієнта засвоєння. Оцінювання індивідуального завдання можливе експертним методом. У цьому випадку максимальну оцінку виставляють за умовою реалізації певних вимог.

Критерії роботи студентів:

Форм роботи	Вид роботи	Розподіл балів
Практичне заняття	Участь у роботі групи	0-2
	Участь у дискусії	0-2
	Головний доповідач/модератор питання	0-1
	РАЗОМ	0-5
Есе	Знання й розуміння теоретичного матеріалу	0-2
	Аналіз і оцінка інформації	0-2
	Побудова суджень	0-2
	Ілюстративний супровід тексту	0-3
	Оформлення роботи	0-1
	РАЗОМ	0-10
Іспит	Студент/студентка вільно володіє визначеними програмою знаннями й на їх основі правильно і в достатній кількості добирає необхідні для розробки уроку чи заходу завдання, зміст, методи і засоби досягнення навчальних завдань; вміє довести доцільність своєї роботи; відповідь чітка і завершена, мова добра	27-30
	Студент/студентка має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь, при доборі співвідношення мети, змісту, методів і засобів уроку чи заходу припускається незначних помилок; доцільність своєї роботи доводить, але з окремими неточностями; мова добра	22,5-26,5
	Студент/студентка при підготовці уроку чи заходу користується лише окремими знаннями й умінями, порушує співвідношення мети, змісту, методів і засобів досягнення навчальних завдань; доцільність своєї роботи	18-22

	чітко не доводить; мова спрощена	
	Студент/студентка не володіє необхідними для здійснення завдання знаннями та вміннями	0-17,5
	РАЗОМ	0-30

VII. Зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Тема 1. Предмет та задачі курсу «Методика навчання історії у профільних класах та вищій школі»

Місце методики викладання історії в системі педагогічних наук у страших профільних класах та вищих навчальних закладах історичного профілю. Зв'язок методики викладання історії з курсами історії та спеціальними науками. Методи дослідження процесу навчання історії у профільних класах та педагогічних вузах України.

Задачі, зміст та структура «Методики навчання історії у профільних класах та вищій школі».

Тема 2. Розвиток історичної науки та методики її викладання у вузах України та за кордоном

Розвиток профільної історичної освіти в Україні. Розвиток історичної науки та вищої освіти в Україні. Основні етапи розвитку методики викладання історії у середній та вищій школі. Шляхи розвитку історичної думки та її вплив на зміст навчання історії. Викладання історичних дисциплін в ліцеї князя Безбородька.

Особливості сучасної історичної освіти. Провідні педагоги-історики України: напрямки їх роботи, шляхи їх досягнень. Концепції та перспективи розвитку історичної освіти у вищій школі. Виникнення методичної системи вивчення історії.

Етапи розвитку та удосконалення методики вивчення історії.

Вплив історичних процесів на підходи у вивченні історії у вузах. Актуальні завдання методики викладання історії в світі останніх державних документів.

Розвиток історичної освіти та методики викладання історії у вузах за кордоном. Загальне й особливе в підходах до вивчення історії та методики викладання в різних країнах. Фактори, які зумовлюють формування зарубіжних систем історичної освіти та методики її викладання у вищих навчальних закладах.

Тема 3. Сучасна система історичної освіти у середній та вищій школі

Місце історичних дисциплін в навчальному плані. Зв'язок історичних курсів з іншими учбовими курсами.

Програми профільних історичних дисциплін у середній школі. Програми історичних дисциплін на історичних факультетах університетів України. Принципи їх побудови та порядок вивчення історичного матеріалу у вузівських курсах. Основні компоненти змісту та структури програм історичної освіти. Їх задачі, час, відведений на їх вивчення.

Підручники, посібники та допоміжна література з історичних дисциплін, їх типи, функції, аналіз структури, змісту, учбово-методичного оформлення. Принципи та характер викладання матеріалу, методологічна основа підручників.

Національний курс історії, його місце в навчальному плані. Структура курсу, основні розділи. Періодизація української історії. Зв'язок з іншими курсами.

Курси всесвітньої історії, їх задачі та місце в історичній освіті. Періодизація курсу, структура, етапи, його викладання, принципи розподілу по учбовим рокам.

Гуманізація змісту курсів історії. Виховне значення курсів історії у вузі.

Робочі та навчальні програми, вимоги до їх оформлення.

РОЗДІЛ II. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Тема 4. Форми викладання історії

Форми організації навчання історії (лекція, семінар, практичні, лабораторні заняття). Вимоги до сучасних форм організації навчальної діяльності на історичному факультеті.

Лекція як класична форма організації освітнього процесу у вищій школі. Типи лекцій з історичних дисциплін. Структура лекцій, їх види. Шляхи підвищення ефективності лекції. Конспектування лекцій студентами. Лекція у профільних класах середньої школи.

Семінар: його цілі й види. Методичні основи проведення семінару. Підготовка викладача/ки, студентів/ок та кафедр до проведення семінару.

Практичні заняття: його цілі й види. Методичні основи проведення практичних занять. Підготовка викладача/ки, студентів/ок та кафедр до проведення практичних занять.

Лабораторні заняття: його цілі й види. Методичні основи проведення лабораторних занять. Підготовка викладача/ки, студентів/ок та кафедр до проведення лабораторних занять.

Самостійна та індивідуальні робота студентів/ок. Види індивідуальних проектів з історії, вимоги до їх підготовки.

Особливості керівництва науковою роботою студентів/ок. Курсова та дипломна робота. Історичні практики.

Тема 5. Методи та засоби навчання історії

Методи та методичні прийоми навчання історії, їх взаємозв'язок та взаємозумовленість. Критерії оптимального вибору методів навчання.

Дискусія як ефективний метод проведення семінарського заняття.

Інтерактивні методи та технології викладання історичних дисциплін. Їх види, форми та час проведення, структура, особливості.

Засоби навчання – одна з основних умов подання та сприйняття історичного матеріалу. Їх класифікація, зумовленість, критерії вибору.

Процес формування і розвитку історичних знань, умінь студентів. Роль історичних знань у формуванні наукового світогляду студентів. Структура й функції історичних знань. Їх роль в реалізації завдань навчання, виховання та розвитку учнів.

Історичні факти, їх роль у вивченні історії. Види фактів. Взаємозв'язок подій та явищ. Співвідношення фактів та узагальнень в учбовому процесі. Психолого-педагогічні особливості формування історичних знань. Шляхи формування в студентській молоді світогляду, особових оцінок та висновків.

Внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, їх роль в формуванні системи знань, складання цілісного наукового світогляду. Методичні прийоми та засоби встановлення міжпредметних та внутрішньопредметних зв'язків в процесі навчання історії. Критерії їх вибору та використання.

Тема 6. Система оцінювання навчальної роботи

Система перевірки та оцінки знань, умінь у освітньому процесі історичних факультетів: її цілі, завдання та типи. Методи контролю та самоконтролю. Форми й критерії оцінювання знань та вмінь. Рейтингова система оцінювання результатів навчальної діяльності студентів: сутність, значення.

Критерії оцінювання різних форм роботи учнів та студентів. Специфікація.

Підготовка й проведення заліків та екзаменів з історичних дисциплін.

Тестування як метод мотивації і контролю в процесі навчання історії.

РОЗДІЛ III. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ІСТОРІЇ

Тема 7. Комп'ютеризація історичного дослідження

Особливості роботи з комп'ютерними довідниками та енциклопедіями. Види систем пошуку, копіювання матеріалів. Мультимедійні енциклопедії.

Інтернет, як джерело самостійної роботи учителів та учнів. Програми для пошуку інформації у використанні Інтернет. Інтернет-сторінки в процесі вивчення шкільного курсу історії. Види систем пошуку Інтернету. Копіювання матеріалів Інтернету.

Вікіенциклопедії, як джерело інформації. Вікіпедія. Принципи роботи Вікіпедії. Редагування Вікіпедії.

Використання соціальних мереж для позакласної роботи з учнями.

Робота з електронною поштою.

Систематизація навчального матеріалу у власному комп'ютері.

Віртуальне освітнє середовище.

Тема 8. Програмне забезпечення підготовки процесу викладання історії

Програми пакету Microsoft Office та сервіси Google.

Програми для роботи з текстовим матеріалом. Підготовка електронного плану-конспекту уроку. Розмітка тексту плану-конспекту. Створення логічних схем. Ілюстрування навчального тексту. Створення навчальних таблиць. Створення гіперпосилань.

Програми для роботи з таблицями, картами, схемами. Створення таблиць для обліку навчальних досягнень учнів. Створення навчальних графіків, діаграм, таблиць.

Програми створення веб-сторінок. Створення учительських/викладацьких веб-сторінок.

Програми для створення презентацій. Типологія слайдів викладацької/учительської презентації до різних форм і типів занять.

Тема 9. Віртуальне навчальне середовище

Налаштування, оформлення та структура віртуального навчального середовища. Система комунікацій у віртуальному середовищі.

Види навчальних завдань у віртуальному навчальному середовищі. Створення та розповсюдження завдань.

Система оцінювання виконаних завдань. Контроль за виконанням завдань.

Тема 10. Контролюючі комп'ютерні програми

Контролюючі програми як дидактичний засіб. Основне призначення програм для контролю: попередній моніторинг, вихідне тестування, поточне і підсумкове оцінювання.

Принципи та розробка контролюючих програм. Види робіт, які включають блоки: вибір кола запитань для контролю, формулювання запитань

(репродуктивні, продуктивно-пізнавальні, проблемні), вироблення нових відповідей на відібрані запитання, виділення із сформульованих відповідей ключових слів, які несуть смисловий тягар, верстка сценарію – кадроплану.

РОЗДІЛ IV. ВИКЛАДАЧ ІСТОРІЇ

Тема 11. Права та обов'язки викладача історії

Викладач історичних дисциплін, основні вимоги до викладача історії. Місце, функції педагога у викладанні історичних наук. Право викладача на вибір програми навчання, педагогічних форм, засобів, методів та прийомів роботи. Система оплати. Право викладача вузу на захист особистих прав і свобод.

Безперервна самоосвіта – основа підвищення кваліфікації викладача. Форми самоосвіти. Методична робота у вузі, її сучасні напрямки. Форми участі викладача у методичній роботі. Роль кафедри і деканату у підвищенні професійних якостей викладача.

Тема 12. Індивідуальний план роботи викладача та його виконання

Індивідуальний план роботи викладача.

Особливості взаємовідношення студентів і викладачів. Індивідуальний підхід викладачів до студентів. Типи студентів. Психологічні проблеми взаємодії викладачів і студентів у вузі. Демократія і дисципліна.

VIII. Тематика занять

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, задачі та історія методики навчання історії у профільних класах та вищій школі	2
2	Сучасна система історичної освіти у середній та вищій школі	2
3	Форми викладання історії	2
4	Методи та засоби навчання історії	2
5	Система оцінювання навчальної роботи	2
6	Комп'ютеризація історичного дослідження	2
7	Віртуальне навчальне середовище	2
8	Викладач історичних дисциплін	2
Разом		16

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Навчальна програма	2
2	Робоча програма	2
3	Реальне та віртуальне навчальне середовище	2
4	Індивідуальні завдання з історії	2
5	Наукова робота з історії	2
6	Система перевірки навчальних досягнень з історії	2
7	Підготовка лекції та презентації для супроводу	2

8	Використання текстових джерел на лабораторних заняттях з історії	2
9	Використання візуальних джерел на практичних заняттях з історії	2
10	Створення тестів з історії	2
11	Викладач історичних дисциплін	2
12	Сайт викладача історії	2
Разом		24

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет та задачі курсу «Методика навчання історії у профільних класах та вищій школі»	8
2	Розвиток історичної науки та методики її викладання у вузах України та за кордоном	8
3	Сучасна система історичної освіти у середній та вищій школі	4
4	Форми викладання історії	6
5	Методи та засоби навчання історії	6
6	Система оцінювання навчальної роботи	6
7	Комп'ютеризація історичного дослідження	7
8	Програмне забезпечення підготовки процесу викладання історії	7
9	Віртуальне навчальне середовище	7
10	Контролюючі комп'ютерні програми	7
11	Права та обов'язки викладача історії	7
12	Індивідуальний план роботи викладача та його виконання	7
Разом		80

ІХ. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- навчальні програми з історії;
- підручники та посібники з історії;
- персональні комп'ютери;
- ресурси Google.

Х. Рекомендовані джерела інформації

Рекомендована література

Основна

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія. – К.: Либідь, 1998. // <http://www.twirpx.com/file/237257/>
2. Баханов К. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник-довідник. – Запоріжжя: Просвіта, 2002.
3. Бolečух А.Г., Іваненко В.В. Проблеми підготовки істориків в університетах України // Всеукраїнська науково-методична конференція «Сучасний стан вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи». – К.: ВЦ «Київський університет», 2000. – С.420-421.
4. Булда А.А. Модернізація системи професійно-практичної підготовки вчителя історії в кінці 80-х-на початку 90-х років // Практична підготовка вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України. - К.,1999. - С.391-425.
5. Булда А. Питання професійної підготовки учителя історії в період національно-визвольних змагань українського народу (1917-1920 рр.) / Булда А. // Історія в школах України. - 1998.-№1. - С.52-56.
6. Булда А.А. Практична підготовка вчителів суспільствознавчих дисциплін в педагогічних вузах України // Практична підготовка вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України. - К.,1999. - С.138-238.
7. Булда А. Практична підготовка студентів до інноваційної діяльності [Текст] : (З досвіду роботи історичного ф-ту НПУ ім. М.П.Драгоманова) / Булда А.; НПУ ім. М.П.Драгоманова // Історія в школі. - 1998.-№10. - С.8-

- 10.
8. Булда А. Педагогічна практика студентів-істориків як фактор професійного становлення / Булда А.; НПУ ім.М.П.Драгоманова // Історія в школах України. - 1999.-№4. - С.50-51.
 9. Булда А.А. Становлення і розвиток пріоритетних напрямків практичної підготовки вчителів історії в діяльності педагогічних навчальних закладах України (кінець другого-початок третього десятиріччя ХХ ст.) // Практична підготовка вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України. - К.,1999. - С.48-137.
 10. Булда А.А. Теоретичні і методичні основи практичної підготовки вчителів історії в педагогічній науці і практичній роботі вищих педагогічних закладів України // Практична підготовка вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України. - К.,1999. - С.11-47.
 11. Булда А. А. Теоретичні основи практичної підготовки вчителів історії в педагогічних навчальних закладах України (історико-педагогічний аспект): Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / А. А. Булда; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. - К., 2000. - 36 с. - укр.
 12. Булда А.А. Характеристика змісту та формування професійних умінь студентів-істориків в процесі їх методичної підготовки / Булда А.А. // Наукові записки: Зб. наук. пр.Вип.40. - К.: НПУ, 2001. - С.85-87.
 13. Вища освіта в Україні: Навчальний посібник / В.Г. Кремень, С.М. Ніколаєнко, М.Ф. Степко та ін.; за ред. В.Г. Кременя, С.М. Ніколаєнка. – Київ, 2005.
 14. Гончарова Н. О. Методика викладання історії у вищій школі: Навчальний посібник. – Харків, 2009.
 15. Горохівський П. І. Вивчення курсу «Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі»: Методичні рекомендації для магістрантів денної та заочної форми навчання. / П.І. Горохівський. – Умань: ПП Жовтий О., 2013. – 84 с.
 16. Грудзинская Е.Ю., Марико В.В. Активные методы обучения в высшей школе. Учебно-методический материал по программе повышения квалификации «Современные педагогические и информационные технологии». - Нижний Новгород, 2007, 182 с.
 17. Желіба О.В. Методика викладання історії засобами умовно-графічної наочності. Навчальний посібник. – Ніжин: НДПУ ім. М. Гоголя, 2003.
 18. Информационные и коммуникационные технологии для среднего образования: Программное специализированное учебное пособие / Коцик Б.Я. – М.: Изд. дом «Обучение-сервис», 2006. – 16 с. // Электронный ресурс. Режим доступа: <http://ite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214650.pdf>
 19. Использование информационных и коммуникационных технологий в среднем образовании. Информационный меморандум. - М., 2005. - Электронный ресурс. Режим доступа: <http://ite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214639.pdf>
 20. Компьютер на уроках истории и обществознания : пособие для учителя / [А. И. Чернов, А. Ю. Морозов, П. А. Пучков, Э. Н. Абдулаев]. — М. : Просвещение, 2009. — 126 с. // Электронный ресурс. Режим доступа: http://www.prosv.ru/ebooks/abduchernov/Abdujaev_2korr.pdf
 21. Концепція безперервної історичної освіти. Проект під загальною редакцією С.Кульчицького. – К., 1995.
 22. Методика викладання історичних дисциплін у вищій школі: Курс лекцій: Навчально-методичний посібник для магістрантів денної та заочної форм навчання / П.І. Горохівський (авт. і упорядник). – Умань: ПП Жовтий О., 2013. – 255 с.
 23. Методика преподавания общественных наук в высшей школе.-М.: Изд-во Московского унив-та, 1975 – 349 с.
 24. Методика проведения семинарских занятий на исторических факультетах университетов //Под ред. М.Т.Белявского.-М.: Высшая школа, 1979. – 242 с.
 25. Михайличенко О.В. Методика викладання суспільних дисциплін у вищій школі: навчальний посібник. – Суми: СумДПУ, 2009. – 122 с.
 26. Мишечкін Г.В. Діяльність вищих закладів освіти України з підготовки фахівців історичного профілю у 90-ті роки ХХ ст. Автореф. дис. [...] канд. іст. наук (07.00.01). – Донецьк., 2006. – 22 с. та ін.
 27. Мокрогуз О.П. Методика застосування мультимедійних презентацій у навчанні історії старшокласників. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. – Бердянськ, 2010. – 259 с.
 28. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.
 29. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квітня.
 30. Пазюкова М.А., Щукина С.Н. Использование метода проектов в профессиональной подготовке педагогов: Методическое пособие для преподавателей колледжа. – Иркутск: Изд-во «Оттиск», 2007. – 72 с.
 31. П'ятакова Г.П., Заячківська Н.М. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування у вищій школі.

Навчально-методичний посібник для студентів та магістрантів вищої школи. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. - 55 с.

32. Слюсаренко А.Г. Деякі питання викладання та вивчення історії у вузах України // Всеукраїнська науково-методична конференція «Сучасний стан вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи». – К., 2000. – С.420-421.

Додаткова

33. Авдєєнко А.П. Інтенсифікація навчального процесу та організація самостійної роботи студентів /А.П.Авдєєнко, Л.В.Дементій, О.Є.Поляков; /Проблеми освіти.-К.-2001.-Вип.24.– С. 108-111.
34. Алексєєв Ю.М. Деякі проблеми викладання і вивчення історичних дисциплін у педагогічному вузі // Український історичний журнал. – 1992. – №7-8. – С.80-83.
35. Баханов К.Ю. Специфіка методики навчання історії у вищій школі // Історія в школах України. - 2009. - №3. С.2-6.
36. Болонський процес: Документи / Європейський ун-т / З.І. Тимошенко (уклад.). – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 169с.
37. Болонський процес: Нормативно-правові документи Болонський процес: Нормативно-правові документи / Європейський ун-т / З.І. Тимошенко (уклад.) З.І. Тимошенко (уклад.). – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 101с.
38. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів.- К.: Либідь, 2005.- 252
39. Венцева Н.О. Використання дискусій при викладанні історії у вищій школі // <http://vuzlib.com/content/view/266/84/>
40. Вільчковський Е., Пасічник В. Особливості підготовки вчителів історії у вищих навчальних закладах Німеччини та Австрії //Історія в школі. – 2002. - №4. - С.2-5.
41. Вітвіцька О.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навч. літ., 2003 // http://www.vmurol.com.ua/upload/Navchalno_motodichna_robota/Navchalno_motodichna_materiali/Vitvicka_osnovi_pedagogiki_visho_shkoli.doc
42. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). – К., 1994.
43. Десятов Д. Використання інтерактивної дошки на уроці історії // Історія в школі. - 2008. - №2. – С. 43-45.
44. Десятов Д. Використання Інтернет-ресурсів вчителем історії // Історія в школі. - 2009. - №4. – С. 37-42.
45. Десятов Д. Використання комп'ютерних програм для створення мультимедійних опорних конспектів // Історія в школі. - 2008. - №11-12. – С. 53-55.
46. Десятов Д. Використання соціальних сервісів Інтернету на уроках історії // Історія в школі. - 2008. - №3. – С. 43-48.
47. Законодавство України про працю : Збірник законодавчих та нормативних актів / Упоряд. М. І. Камлик.- К.: Атіка, 2003. – 944 с
48. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник / авт. кол.; за ред. М.Л. Смутьсон. – К.: Педагогічна думка, 2008. - 256 с.
49. Зякун А.І. Навчальна література з історії кінця 80-х – 90-ті роки ХХ ст.: історіографічний аналіз. Автореф. дис. [...] канд. іст. наук (07.00.01). – К., 2002. – 24 с. та ін.
50. Каденюк О., Михайлик А. Проблеми викладання історії України у вищих навчальних закладах // Викладання проблем вітчизняної і світової історії у вищих навчальних закладах. – С. 55-62.
51. Морзе Н. В. Дистанційна технологія як основа сучасних інформаційних технологій у навчанні // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – К: Наук.-метод. центр, 2001. – Вип. 30. – С. 32-43.
52. Нагаєв В. М. Оцінювання навчальної діяльності студентів за модульно-рейтинговою технологією навчання // Педагогіка і психологія АПН України. – 2000. – № 3. – С 84–88.
53. Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Український історичний журнал. – 1999. – № 3. – С.3-22.
54. Сич О.І. Про викладання історії у вищій школі // Український історичний журнал. – 1998. - № 5. – С. 111-117.

Періодичні видання

1. Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання (є бібліотечка для вчителя).
2. Історія в школах України.
3. Історія в рідній школі.
4. Історія України (є бібліотечка для вчителя).

5. Історія і правознавство (є бібліотека для вчителя).

Інформаційні ресурси

1. EUROCLIO // <http://www.euroclio.eu/new/index.php>
2. Середовище Google // <https://www.google.com.ua/>
3. GoogleКласс. [Електронний ресурс] / Справка-Класс. – 2015. Режим доступу: <https://classroom.google.com>
4. Як редагувати Вікіпедію: Довідник для новачків. - К.: Український пріоритет, 2012. // Електронний ресурс. Режим доступу: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d4/How_To_Edit_Wikipedia_Guide_For_Beginners_Ukrainian_Edition.pdf
5. Яруга В. Таинственнаяпаутина: Учителю истории об Интернете // История (Первоесентября). – 2003. - №18. – С.1-7.
6. ICTsinHistoryEducationinCountriesofSouth-EasternEurope. Analyticalsurvey. ЮНЕСКО. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214641.zip>
7. Intel® Навчання для майбутнього. – К.: Видавництво «Нора-прінт», 2006. // <http://iteach.com.ua/resources/full-time-tuition/>

Додаток 3. Зразок списку навчальних дисциплін, практик, видів курсових, дипломних робіт, підсумкових атестацій

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

факультет

Список навчальних дисциплін, практик, видів курсових, дипломних робіт, підсумкових атестацій, які забезпечує

кафедра _____

№ з/п	Навчальний курс	Дата затвердження та посилання на електронний ресурс	
		Навчальна програма	Робоча програма
1			
2			
3			
4			
...			
	Методичне забезпечення підготовки курсових робіт		
...			
	Робочі програми практик		
...			
	Методичні матеріали для проведення підсумкової атестації здобувачів вищої освіти		
...			

Завідувач кафедри _____